

Bibelen og Israel

Oplæg på Dansk Bibel-Instituts temadag
den 1. november 2024.

Ole Andersen

Cand. theol. og generalsekretær i Ordet og Israel.

oleandersen@ordetogisrael.dk

Resumé

Artiklen har to dele. Første del handler om Bibelens syn på Israel og argumenterer for, at både Det Gamle Testamente og Det Nye Testamente har to forskellige perspektiver: spørgsmålet om det enkelte menneskes frelse og spørgsmålet om Guds frelseshistorie. I forhold til frelsen er alle mennesker, jøder og ikke-jøder, stillet ens: der er kun frelse ved tro på Jesus. I forhold til frelseshistorien er Israels folk udvalgt af Gud til det redskab, han bruger til at gennemføre frelseshistorien helt frem til Jesu genkomst. Det betyder, at det jødiske folk stadig er Guds redskab. Folkets hjemkomst til landet er en begyndende opfyldelse af de bibelske profetier.

Anden del handler om den aktuelle situation efter terrorangrebet 7. oktober 2023. Artiklen argumenterer for, at kristne ikke må binde hinanden til detaljerede politiske løsninger, men samtidig må lade de bibelske anliggender præge politiske holdninger. Tre bibelske principper er vigtige: 1) Guds buds kræver retfærdighed. 2) Guds kærlighed gælder alle. 3) Israel har en særlig rolle som Guds redskab. Artiklen argumenterer for, at kristne af disse tre grunde dels bør støtte zionismen, der hævder det jødiske folks ret til en stat, og dels bør afvise al antisemitisme. Endelig opstiller artiklen en vision for Israel, palæstinenserne og Mellemøsten.

Keywords

Israels særlige rolle – frelseshistorie – palæstinensere – zionisme – antisemitisme

DEL 1: Israel i Bibelen

Indledning

Konflikten mellem Israel og palæstinenserne er eskaleret voldsomt i det sidste år. Hamas' grusomme terrorangreb den 7. oktober 2023 har udløst en langvarig krig med enorme lidelser på begge sider.

Har Bibelen noget at sige om, hvordan vi principielt skal forholde os til Israel og konflikten? For at kunne besvare det, må vi se på, hvad Bibelen generelt siger om Israels folk.

Er Israel Guds folk i dag?

Lad os gå lige på og stille det helt afgørende spørgsmål: Er Israel Guds folk i dag?

Inden vi kan besvare spørgsmålet, er det nødvendigt at definere de to udtryk, der indgår i det.

- Hvad betyder "Israel"? Jeg bruger her udtrykket Israel om "det jødiske folk".
- Hvad betyder "Guds folk"? Det begreb er vanskeligere at definere, fordi Bibelen bruger det i to forskellige betydninger. Nogle steder i Bibelen bruges udtrykket i betydningen "frelst", altså om de mennesker, der lever i et ret forhold til Gud og er Guds frelste børn. Andre steder i Bibelen betyder udtrykket "Guds redskab i frelseshistorien", altså det redskab, Gud bruger på jorden til at gennemføre den store frelsesplan for hele verden.

Det vigtige spørgsmål "Er Israel Guds folk i dag?" er altså i virkeligheden to forskellige spørgsmål:

- Spørgsmål 1: Er Israel i dag Guds folk i betydningen "frelst"?

Bibelens svar på det spørgsmål er, at kun de jøder, der tror på Jesus, er frelst. Fuldstændig lige som kun de danskere, nordmænd, amerikanere, arabere og så videre, der tror på Jesus, er frelste. I forholdet til frelse er der ingen forskel på jøder og alle andre mennesker. (Se ApG 4,12; Gal 3,28 og mange andre steder.)

- Spørgsmål 2: Er Israel i dag Guds folk i betydningen "Guds redskab i frelseshistorien"?

Bibelens svar på det spørgsmål er et ja. Hele Israels folk er stadig Guds redskab i den store frelsesplan, han i sin kærlighed er i fuld gang med at virkeliggøre for alle folkeslag på jorden.

Lad os bare se på to af mange steder, der viser det – et fra Det Gamle Testamente og et fra Det Nye Testamente. Gennem profeten Jeremias siger Gud: *"Dette siger Herren, han som satte solen til at lyse om dagen og bestemte månen og stjernerne til at lyse om natten ... Kun hvis disse mine bestemmelser kunne brydes, siger Herren, ville Israels slægt ikke længere bestå som mit folk. Dette siger Herren: Kun hvis himlen deroppe kunne måles og jordens grundvold dernede kunne udforskes, ville jeg forkaste hele Israels slægt for alt det, de har gjort"* (Jer 31,35-37). Med andre ord: Så længe naturlovene styrer verden, vil Israels folk stadig være Guds redskab. Det gælder, uanset hvordan Israels folk handler.

Paulus fortæller ret detaljeret om, at flertallet i det jødiske folk på hans tid ikke har taget imod Jesus som Messias. Den konstatering får ham til at spørge: *"Har Gud da forkastet sit folk? Aldeles ikke! ... Gud har ikke forkastet sit folk!"* (Rom 11,1-2).

Det bemærkelsesværdige ved begge bibelsteder er, at de stammer fra tidspunkter, hvor forholdet mellem Gud og flertallet i Israels folk var gået i stykker. På Jeremias' tid havde flertallet i Israel forkastet Israels Gud, og han svarede ved at lade babylonerne ødelægge Jerusalem og templet – den vel nok største krise i Israels gudsforhold i hele Det Gamle Testamente. På Paulus' tid havde flertallet

i Israel ikke modtaget Guds Messias. Men i begge disse kriseperioder fastslår Bibelen, at Israels folks ødelagte forhold til Gud ikke ændrer på, at Gud stadig bruger Israel som redskab i sin frelsesplan. Israel er stadig Guds folk i betydningen redskab.

Bibelen er altså klar: Som helhed er Israels folk i dag ikke Guds folk i betydningen ”frelst”, for frelst er kun mennesker, der har modtaget frelsen ved tro på Jesus. Men samtidig er hele Israels folk i dag stadig Guds folk i betydningen ”frelsheshistorisk redskab”.

Her er nøglen til det, vi debatterer i dag.

Bibelens to linjer: frelse og frelsheshistorie

Hvorfor når kristne så forskellige svar på spørgsmålet om Israels folks rolle i dag? Jeg håber, at debatten nu ikke bare bliver en slag-udveksling, men måske også fører til en klarere forståelse af, hvad det er, der gør, at vi ender to forskellige steder.

Jo flere debatter jeg gennem årene har været med i, jo tydeligere bliver det for mig, at det hovedpunkt, hvor vi skilles, er spørgsmålet om Bibelens to linjer eller perspektiver: frelse og frelsheshistorie.

Det Gamle Testamente

I Det Gamle Testamente er der to tydelige linjer eller perspektiver. Det første perspektiv handler om det enkelte menneskes gudsforhold (”frelse”). Konsekvent bliver Israels folk delt op i de troende, der lever i pagten og nogle steder kaldes ”Israels rest”, og i de frafaldne, der har brudt pagten.

Det andet perspektiv fastslår, at hele Israels folk (troende og frafaldne) vedblivende er Guds folk (”redskab”) uanset den åndelige situation i folket. Jeremias’ beskrivelse, som vi allerede har set på, er ét eksempel på det (Jer 31,35-37). Et andet eksempel er Moses’ beskrivelse af Israels folk på ørkenvandringen, hvor han bruger særdeles stærke frafaldsbetegnelser (hårdhjertet, stivnakket, vantro, uretfærdige, afvegne, trodsede Herren, under Guds vrede) som alligevel munder ud i konklusionen: ”*De er dog dit folk og din ejendom*” (5 Mos 9).

Disse to linjer eller perspektiver er fuldstændig gennemgående i Det Gamle Testamente. De kommer for eksempel til udtryk i den dobbelte betydning af to meget vigtige udtryk:

- Omskærelsen: Det Gamle Testamente taler om to forskellige omskærelser: Omskærelsen på legemet, der omfatter enhver mand i Israels folk, og omskærelsen på hjertet, der kun omfatter Israels rest.
- Guds folk: Udtrykket bruges mange steder i Det Gamle Testamente om hele Israels folk uanset gudsforholdet (fx 5 Mos 9; Es 1,2-3; Jer 2,13; Ez 33,30-31; Hos 11,7; Jer 31,35-37). Nogle steder bruges det kun om de troende i folket (fx Hos 1,9 jf. 2,1).

Det er afgørende vigtigt for vores læsning af Det Gamle Testamente, at vi er opmærksomme på de to linjer. Handler det sted, vi læser, om frelse, eller handler det om frelsheshistorie?

Vi må ikke bruge steder fra frelsheshistorien til at sige, at alle israelitter i Det Gamle Testamente var frelst. Så kommer vi i åbenlys strid med et hovedbudskab i Det Gamle Testamente. Og vi må ikke bruge steder, der handler om personlig frelse og om Guds dom over vantro, til at sige, at så er Israels folk ikke længere Guds folk i betydningen frelsheshistorisk redskab. Frelsheshistorien fortsætter også i tider, hvor flertallet i Israel var frafaldne (og tak og lov for det!).

Det Nye Testamente

Det Nye Testamente viderefører de to linjer eller perspektiver fra Det Gamle Testamente.

Det første perspektiv handler om det enkelte menneskes frelse. Det fylder særdeles meget i Det Nye Testamente. Paulus slår i Rom 1-8 klart fast, at der for alle mennesker gælder, at der kun er frelse ved tro på Jesus. I Rom 9-10 anvender han samme princip på Israels folk og fastslår, at frelse er knyttet til hjertets omskærelse og ikke til at være jøde i det ydre. Andre steder siger han direkte, at der i forhold til frelse ikke er nogen forskel på jøde og græker (Gal 3,28).

Det andet perspektiv handler om frelseshistorien. Her fastslår Paulus i Rom 11, at Israels folk selv midt i frafald, genstridighed og ulydighed (Rom 10,21) stadig er Guds frelseshistoriske redskab. Situationen efter Jesu komme, er den samme som på Elias' tid, hvor Israels folk stadig var redskabet i frelseshistorien (Rom 11,2-5). Midt i frafaldet har Gud brugt Israel som redskab til at velsigne hedninger – de er altså stadig Guds frelseshistoriske redskab (Rom 11,11-14). Også i fremtiden vil Gud bruge dem som redskab til at velsigne hedninger (Rom 11:15). Guds plan er nemlig, at Israels folk en dag skal komme til tro på Jesus (Rom 11,25ff).

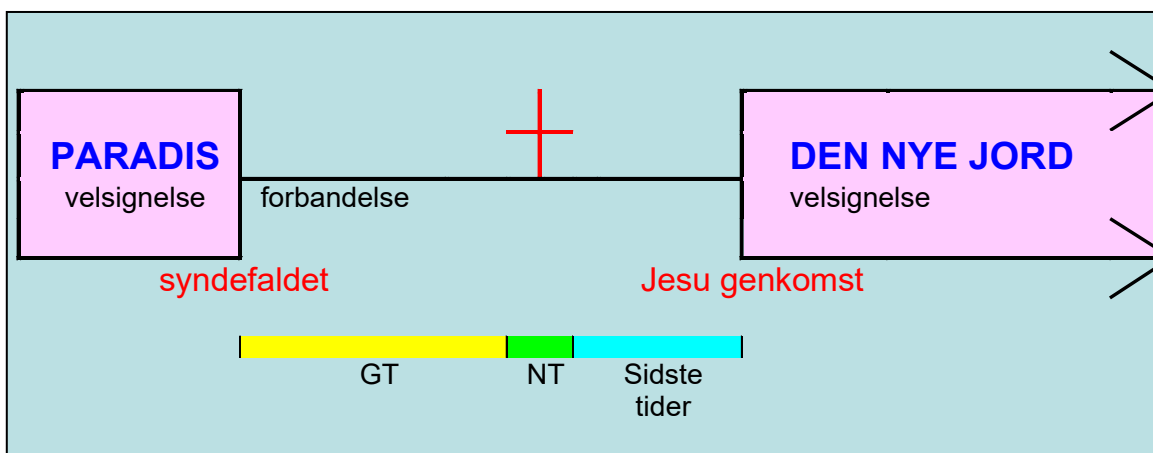
Det er afgørende vigtigt for vores læsning af Det Nye Testamente, at vi er opmærksomme på de to linjer. Handler det sted, vi læser, om frelse, eller handler det om frelseshistorie? Vi må ikke bruge steder, der handler om frelse (fx Rom 9) til at sige, at så er Israels folk færdige i Guds frelsesplan. Og vi må ikke bruge frelseshistoriske steder til at sige, at alle jøder automatisk er frelst uanset deres tro på Jesus (sådan som den såkaldte ”to-pagtsteologi” gør det).

Israels historie som frelseshistorisk redskab

Bibelen siger altså, at Israels folk er Guds frelseshistoriske redskab fra Abraham til den nye jord efter Jesu genkomst.

I Det Gamle Testaments tid brugte Gud Israels folk til at forberede Messias' første komme. På Det Nye Testaments tid brugte Gud Israels folk til at udgøre scenen for Jesu første komme. I de sidste tider bruger Gud det jødiske folk til at forberede Messias' andet komme.

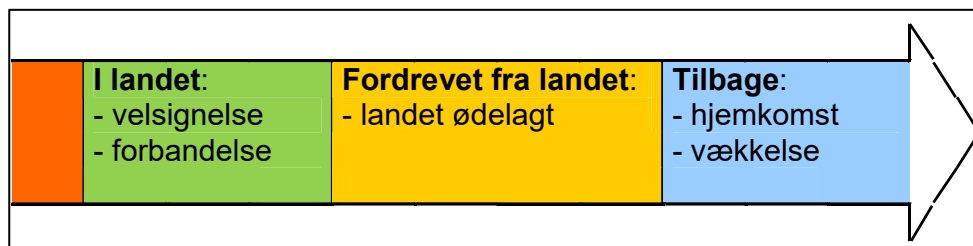
Frelshistorien kan illustreres på denne måde:

Hvad betyder rollen som Guds redskab for forløbet af Israels folks historie? Den måske vigtigste tekst i hele Bibelen for at besvare det spørgsmål er afslutningen af Moses' store afskedstale i Femte Mosebog. Her forudsiger Moses, at Israels folks historie efter ham vil falde i tre perioder: Først vil folket komme til at bo i Israels land og dér opleve både gode og dårlige tider. Derefter vil der komme en periode, hvor landet bliver ødelagt, og folket er fordrevet og spredt ud i hele verden. Til sidst kommer en periode, hvor Gud genopretter folkets forhold til ham, og hvor folket bliver samlet i deres gamle land (5 Mos 30,1-10).

Israels historie som Guds frelseshistoriske redskab kan illustreres på denne måde:

Den tredje periode er kendetegnet af hjemkomst til landet og hjemkomst til Gud. Moses har allerede tidligere gjort klart, at det vil ske ”i de sidste tider” (5 Mos 4,30 hebraisk). Flere af profeterne gør opmærksom på, at den sidste periode ”aldrig mere” vil blive ophævet, men vil vare resten af verdenshistorien (Am 9,15 og mange steder hos Ezekiel). Profetierne om den sidste periode hører til Bibelens ubetingede profetier, der alene grunder sig i Guds væsen (fx Ez 36,22-23) og ikke er betinget af menneskers opførsel.

Profeterne gentager Moses

Moses' profeti om de tre perioder i Israels folks historie bliver gentaget af de fleste senere profeter. Et eksempel er profeten Ezekiel, der levede omkring Jerusalems ødelæggelse i 586 f.Kr. Mens israelitterne endnu levede i Israels land, profeterede han, at folket i overensstemmelse med Moses' profeti om den anden periode ville blive fordrevet fra landet og landet ødelagt (fx Ez 6). Senere, da folket var blevet fordrevet, profeterede Ezekiel, at Gud en dag ufortjent, alene for Guds eget navns skyld, vil føre Israels folk tilbage til Israels land (fx Ez 36) i overensstemmelse med den tredje periode i Moses' profeti.

To forhold i Moses' og de senere profeters forudsigelser er vigtige. For det første handler profetierne om en hjemkomst- og frelsesperiode om Israels gamle land i Mellemøsten. De handler hverken om et andet landområde et andet sted på jorden eller om den nye jord, men om netop landet ved østkysten af Middelhavet. Ezekiel understreger, at hjemkomsten (Ez 36) vil ske til netop det land, de i 586 f.Kr. blev fordrevet fra (Ez 6). At ændre det, er at begå eksegetisk vold på de enslydende udtryk i Ez 6 og 36.

For det andet blev profetierne om Israels folks hjemkomst og frelse ikke opfyldt ved hjemkomsten fra Babylon. Profetierne taler om en hjemkomst og en vækkelse, der i omfang langt overgår det, der skete ved hjemkomsten fra Babylon. Og profetierne lover, at Israels folk den dag ”aldrig mere” skal miste landet, sådan som det skete efter hjemkomsten fra Babylon.

Apostlene bekræfter Moses og profeterne

Apostlene i Det Nye Testamente delte Moses' og profeternes forventning til Israels folks fremtid. Det fremgår på to måder.

For det første giver Det Nye Testamente en *generel bekræftelse* af det billede, Det Gamle Testamente tegner af Israels folks historie. Paulus formulerer det på denne måde: "Kristus er blevet tjener for de omskårne for at vise, at Gud har talt sandt, og for at stadfæste løfterne til fædrene". Netop i forhold til det jødiske folk ("de omskårne") havde Jesus den særlige opgave at stadfæste alt det, Gud havde lovet Israels forfædre. Og det altoverskyggende i Guds løfter til Israels folk i Det Gamle Testamente var profetien om en tredje periode med hjemkomst til landet og et frelsende forhold til Gud.

For det andet giver Det Nye Testamente en *specifik bekræftelse* af enkeltprofetier i Det Gamle Testamente om Israels folks tredje periode. Paulus henviser specifikt til Esajas, der gentog Moses' løfte om en vækkelse til sidst i Israels historie. På baggrund af profetierne i Det Gamle Testamente om en kommende frelsestid for det jødiske folk fastslår Paulus, at hele Israels folk en dag vil blive frelst (Rom 11,26 og Es 59).

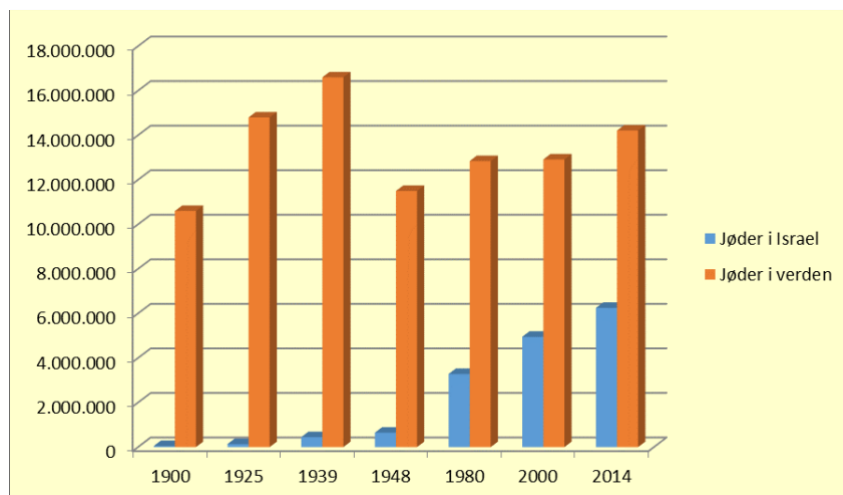
Velsignelse til folkene

Både Det Gamle og Det Nye Testamente lægger stærk vægt på, at Guds løfter om Israels fremtid udspringer af Guds kærlighed til *alle* folkeslag. Hele den frelsesplan, som Gud gjorde Israels folk til redskab i, har til formål at bringe velsignelsen fra Edens Have tilbage til alle folkeslag (1 Mos 12,1-3). Det vil gå i opfyldelse på den nye jord. Men allerede i forbindelse med opfyldelsen af profetierne om den tredje periode i Israels historie her på jorden, lover Bibelen, at Israels forløsning vil blive til velsignelse for hele verden. Gennem Esajas lover Gud, at Israels folks forløsning (hjemkomst og frelse) vil sprede sig til og blive til stor velsignelse for hele Mellemøsten, ja hele verden (Es 19). Paulus siger kort og godt, at Israels frelse vil resultere i velsignelse for ikke-jøder i form af "liv af døde" (Rom 11,15).

Situationen i dag

De sidste 140 år har dramatisk ændret det jødiske folks historie. Jøder i hundredtusindtal er vendt tilbage til Israels land, og samtidig er jøder i større antal end siden oldkirken begyndt at komme til tro på Jesus som Messias.

Som det fremgår af dette diagram, bor næsten halvdelen af alle verdens jøder nu i Israels land.

Israels folks historie er enestående i verdenshistorien. I vores tid ser sidste del af Guds store frelseshistoriske plan ud til at være begyndt at gå i opfyldelse – som et tegn på Jesu genkomst.

Hvorfor er den frelseshistoriske forståelse så vigtig?

Jeg vil gerne slutte med en appel: Kære venner, vi må ikke glemme den frelseshistoriske linje! Bibelen har to linjer eller perspektiver: det enkelte menneskes frelse og den store frelseshistorie. Og i den frelseshistoriske linje spiller Israel en afgørende rolle – både i Det Gamle Testamente og i Det Nye Testamente. I dele af den missionsk-pietistiske tradition har der været lagt virkelig meget vægt på det enkelte menneskes frelse. Og det er vigtigt! Men nogle gange er det blevet overset, at Bibelen også har en frelseshistorisk linje, og at Israel spiller en vigtig rolle i den. Lad os fastholde *begge* linjer – også den frelseshistoriske linje om Guds brug af Israels folk! Hvis vi fastholder det frelseshistoriske perspektiv inklusive det, Gud i Bibelen har lovet Israels folk, forærer det os tre vigtige gaver:

- Hjælp til sund eksegese.

Vi kan lade bibelteksterne sige det, de siger, uden at skulle gøre eksegetisk vold på dem. De bibeltekster, der handler om frelse, får lov til at handle om frelse. De bibeltekster, der handler om frelseshistorie, får lov til det. Bare ét eksempel: Ez 36 kan læses med ligefrem, sund eksegese, uden at vi skal vride teksten til at betyde noget andet end det, der står (vi slipper for at skulle tolke de parallelle udtryk om landet i Ez 36 og Ez 6 forskelligt).

- Hjælp til at fastholde et helbibelsk perspektiv.

Det frelseshistoriske perspektiv hjælper os til ikke at spille Det Gamle Testamente og Det Nye Testamente ud mod hinanden. Begge handler om den store frelsesplan, Gud havde lagt fra evighed af, og som han begyndte at gennemføre med udvælgelsen af Abraham og fuldender efter Jesu genkomst.

- Hjælp til at forstå vores tid i dag.

Det frelseshistoriske perspektiv hjælper os til at forstå vores egen tid. Jesus opfordrede os til at se på tegnene i verden, så vi kan leve for ham på vejen frem mod hans genkomst. Frelsehistorien inklusive profetierne om Israels fremtid hjælper os til det. Der sker store ting

i vores tid. Det er vigtigt, at vi er opmærksomme på det, så vi ikke går glip af det budskab, Gud i Bibelen har til os, der lever i tiden frem mod Jesu genkomst!

DEL 2: Den aktuelle konflikt

Israel-Palæstina konflikten politisk set

Hamas' grusomme terrorangreb 7. oktober 2023 og den efterfølgende krig har forårsaget enorme lidelser for mennesker på begge sider. Derfor er det et vigtigt spørgsmål, vi har fået stillet i dag: Hvordan skal vi ud fra en bibelsk forståelse forholde os til konflikten i Mellemøsten.

Først vil jeg sige lidt om principperne bag en politisk stillingtagen, sådan som jeg opfatter dem. Derefter vil jeg sige noget om to hovedpunkter i min egen personlige stillingtagen ud fra min bibelske forståelse af Israel. Vi er også blevet bedt om at sige noget om vores vision for fred i Mellemøsten, så det vil jeg også gøre. Endelig vil jeg runde af med nogle personlige synspunkter på forskellige forhold i den aktuelle krig.

Frihed til forskellig politisk stillingtagen

Findes der nogle bibelske principper, der kan hjælpe os som kristne, når vi vil tage politisk stilling til en krig eller konflikt som den, der netop nu udfolder sig mellem Israel på den ene side og Hamas, Hizbollah og Iran på den anden side? Inden vi ser på bibelske principper for politisk stillingtagen, er det i mine øjne vigtigt at være opmærksomme på en dobbelthed i kristnes politiske aktivitet.

For det første må vi ikke binde hinanden politisk. Når det gælder dansk politik, når vi ud fra vores kristne udgangspunkt til forskellige standpunkter. Nogle ligger til højre, andre til venstre. Nogle er tilhængere af én skattepolitik, andre af en anden. Ved folketingsvalg stemmer vi forskelligt! Præcist det samme må gøre sig gældende i Mellemøstpolitik. Ud fra samme bibelske udgangspunkt kan vi nå til forskellige synspunkter. Det må vi give hinanden frihed til.

For det andet *er* der en sammenhæng mellem vores bibelske udgangspunkt og vores politiske stillingtagen – både i dansk politik og i Mellemøstpolitik. Der er synspunkter i dansk politik, som jeg simpelthen ikke kan forstå, at man kan have med et bibelsk udgangspunkt. For eksempel kan jeg ikke forstå, hvis man støtter fri abort. I mine øjne strider det synspunkt mod et bibelsk udgangspunkt, fordi det er i strid med Bibelens etik. Sådan også i Mellemøstpolitikken. Der er politiske synspunkter om Israel og Mellemøsten, som i mit hoved ikke kan forenes med et bibelsk udgangspunkt.

Vi er altså nødt til at forsøge at holde en balance. På den ene side må vi ikke binde hinanden politisk. På den anden side er ikke alle politiske synspunkter forenelige med et bibelsk udgangspunkt. Det bibelske udgangspunkt har betydning for vores politiske opfattelse – men vi skal undgå at binde hinanden for meget.

Principper for politisk stillingtagen

Når det gælder vores politiske stillingtagen i Mellemøstkonflikten, er der for mig at se tre bibelske principper, som vi som kristne må forholde os til:

- Buddene: Gud ønsker retfærdighed
- Gud elsker *alle* folk: både palæstinensere og israelere
- Israels særlig rolle som Guds folk og dens betydning i de bibelske profetier

Princip 1: Buddene

De bibelske bud understreger, at hvor der opstår en strid mellem to mennesker eller mellem to grupper af mennesker, så er der én ting, der skal afgøre det: *retfærdighed*. Alle stridsspørgsmål eller retssager mellem mennesker skal efter Guds vilje afgøres ud fra, hvad der er retfærdigt (se 3 Mos 19,15, 5 Mos 16,18-20, 5 Mos 1,16-17).

Samtidig siger Gud også helt klart, at der er situationer i denne syndige verden, hvor det for os syndige mennesker er svært eller måske umuligt at afgøre, hvad der er retfærdigt (se 5 Mos 1,16f). Derfor må vi i nogle situationer leve med, at kristne når til forskellige opfattelser af, hvad der er mest retfærdigt! Dette princip gælder også konflikten mellem palæstinensere og israelere. Bibelen formaner os til at tage stilling ud fra, hvad der er retfærdigt og godt. Det betyder, at hverken israelere eller palæstinensere har nogen undtagelsesklausul over for Guds bud!

Hovedprincippet er klart! Vi skal ikke tage stilling ud fra, hvem vi kan lide. Eller hvem der er stærke eller svage. Men ud fra retfærdighed. Det gælder også, selv om det i praksis ofte er særdeles vanskeligt at afgøre, hvad der er mest retfærdigt i syndefaldets onde verden.

Princip 2: Guds kærlighed til alle mennesker

Gud elsker alle mennesker. Her er der ikke forskel på jøder, israelere, palæstinensere eller libanesere! Derfor er der ingen plads til had til hverken palæstinensere eller israelere hos kristne! Had er forbudt, fordi det strider mod Guds væsen. Der er heller ikke plads til 'hjerterets hårdhed' over for palæstinensisk eller israelsk lidelse! Målet for Guds frelsesplan er, at Israels frelse også skal bringe velsignelse til egyptere, palæstinensere, libanesere og så videre (jf. Es 19,23-25).

Princip 3: Israels særlige rolle som Guds folk (inklusive profetierne om Israels fremtid)

Efter at have påvist, at Israel er Guds udvalgte folk og redskabet til, at Gud har velsignet os med Messias og Bibelen, drager Paulus en vigtig konklusion. Israels frelseshistoriske rolle betyder for Paulus, at det jødiske folk er "elsket for udvælgelsens skyld" (Rom 11,28). Fordi Gud bruger Israel som redskab i den frelseshistorie, der er vores eneste håb, har kirken et kald til at elske det jødiske folk.

Som jeg ser det, må en kristen have disse tre grundprincipper med, når han forholder sig politisk til Mellemøstkonflikten. Men samtidig må vi give hinanden frihed i forhold til detaljerede politiske synspunkter.

Min personlige stillingtagen i den aktuelle situation i Israel

Jeg vil gerne give to eksempler på, hvad mit bibelske udgangspunkt betyder for min egen personlige stillingtagen til konflikten i Mellemøsten.

Eksempel 1: Antizionisme

Mit bibelske udgangspunkt betyder, at jeg er zionist. Zionisme er den politiske opfattelse, at det jødiske folk har ret til en stat, og at staten Israel derfor har ret til at eksistere. Jeg forstår ikke, hvordan man kan have et bibelsk udgangspunkt og samtidig være antizionist og ønske staten Israel udslettet. Hvordan kan man med et bibelsk udgangspunkt nå frem til, at det jødiske folk i modsætning til alle

andre folk ikke må have deres egen stat? I mine øjne strider det mod alle tre grundprincipper for politisk stillingtagen.

- Antizionismen strider mod buddene om retfærdighed. En udslettelse af staten Israel vil være dybt, dybt uretfærdig over for de 10 millioner statsborgere. I ethvert realistisk scenarie vil udslettelsen af den jødiske stat Israel betyde, at millioner af jøder enten må flygte eller må leve som hadet mindretal i en muslimsk domineret stat.
- Antizionismen strider mod budskabet om Guds kærlighed. I mine øjne er staten Israels eksistens et virkelig stærkt udtryk for Guds kærlighed til det jødiske folk - men også til mange af de ikke-jødiske statsborgere i Israel, drusere og arabere (både muslimer og kristne), der priser sig lykkelige over i dag at være statsborgere i Israel og ikke i for eksempel Syrien eller Libanon eller Gaza! Det er bemærkelsesværdigt, at den måske stærkeste modstand overhovedet i Israel mod, at staten skulle afgive områder til en eventuel palæstinensisk stat, findes hos israelske arabere, der for enhver pris vil forblive statsborgere i Israel. Nogle vil indvende, at zionismen ikke er blevet til noget godt for de palæstinensere, der lever i Gaza og på Vestbredden. Det er rigtigt. Desværre! Men hovedårsagen til det er i mine øjne ikke zionismen, men islamismen og ønsket om at udslette staten Israel. Zionismen kunne være blevet til stor velsignelse for alle i Mellemøsten, både jøder og arabere, hvis den ikke var blevet mødt med ønsket om Israels udslettelse.
- Antizionismen strider mod det jødiske folks frelseshistoriske rolle. Jeg tror ud fra Bibelen og ud fra de politiske begivenheder i de sidste 140 år, at jødernes hjemkomst og statens oprettelse er begyndelsen på Guds opfyldelse af de bibelske profetier om Israel. Derfor ville det jo være yderst mærkeligt, hvis jeg var modstander af staten Israels eksistens.

Konklusionen er, at alle tre bibelske principper betyder, at mit bibelske udgangspunkt fører til, at jeg er zionist.¹

Eksempel 2: Antisemitisme

Paulus drager en dobbelt konsekvens af den frelseshistoriske forståelse, han har lagt frem i Rom 9-11. Han siger, at det jødiske folk i forhold til evangeliet er ”fjender”, men i forhold til udvælgelsen er de ”elskede”. Hvad vil det sige?

- Fjender i forhold til evangeliet. Her drager Paulus konsekvensen af ”frelseslinjen” i Bibelen (konkret: Rom 9-10). Bibelens tale om det enkelte menneskes frelse betyder, at vi har et modsætningsforhold til de jøder, der ikke tror på Jesus (fuldstændig som til alle andre mennesker, der ikke tror på Jesus). I lys af kirkehistorien er jeg virkelig ked af udtrykket ”fjendskab”. Dette ord er blevet brugt som undskyldning for antisemitisme, had til jøder og forfølgelse af jøder. Det er dybt ulykkeligt. Det, Paulus vil udtrykke, er, at Bibelens perspektiv

¹ Personligt kalder jeg ikke mig selv for ”kristen-zionist”. Kristenzionisme forbindes ofte med en særlig opfattelse på den yderste politiske højrefløj (fx i USA), som jeg betragter som fjendtlig over for palæstinenserne, og som jeg ikke deler. Derfor er jeg ikke ”kristen-zionist”, men ”kristen og zionist”.

på det enkelte menneskes frelse betyder, at der er et "modsætningsforhold" mellem mennesker, der tror på Jesus, og mennesker, der ikke gør.

- Elskede i forhold til udvælgelsen. Her drager Paulus konsekvensen af "den frelseshistoriske linje" i Bibelen (konkret: Rom 11). Fordi Gud har brugt Israels folk som redskab til at skabe vores frelse, står vi i et kærlighedsforhold til dem. Kirken skylder at elske det jødiske folk! Patriarkerne og profeterne var fra Israels folk. Jesus tilhørte Israels folk, så vi har fået Messias fra Israel. Apostlene var en del af Israels folk, så vi har fået Bibelen fra Israel. Derfor skylder kirken at elske det jødiske folk! Paulus' konklusion betyder, at vi må sige et totalt nej til antisemitisme! Kirkelig antisemitisme såvel som alle andre former for antisemitisme.

Umiddelbart er jeg sikker på, at vi alle her i dag er enige på dette punkt. Men jeg tror, at kirken i Danmark delvist har et blindt punkt her. Heldigvis har vi en regering og et Folketing, der ikke har et blindt punkt i forhold til antisemitisme. Det er jeg dybt taknemlig for. Men når statsminister Mette Frederiksen efterlyser et bredere, folkeligt opgør med antisemitisme i Danmark, er jeg bange for, at efterlysningen rammer et ømt punkt i den danske kirke. Sagt med andre ord: at vi i kirken i Danmark i dag delvist har en blind vinkel, der gør, at vi overser antisemitismen.

Lad mig give et eksempel fra julen 2023, få måneder efter 7. oktober. En ældre jødisk kvinde fortalte mig, at hun har en tradition for at tage familien med til julegudstjeneste juleaften. Det gjorde hun også sidste år. Men ved gudstjenesten oplevede hun en præst, der benyttede juleprædikenen til at kommentere begivenhederne i Gaza med det slet skjulte budskab, at kristne bør støtte palæstinenserne. Da hun gik ud af kirken og hilste på præsten, sagde hun, at hun som jøde syntes, at det var en upassende politisering af juleaften. Ifølge kvinden svarede præsten: "Det er jo det, der er problemet med jer jøder, I hører ting, der ikke er der".²

Jeg oplever, at dele af den danske kirke er så fokuseret på palæstinenserne (forfærdelige!) lidelser, at det kammer over i antizionisme og i nogle tilfælde i antisemitisme. I disse måneder er der hos mange kristne stor opmærksomhed på palæstinensisk lidelse. Mens den antisemitiske bølge, der skyller hen over verden og også rammer Danmark, ikke bliver bemærket, fordi en del i kirken har en blind vinkel for den. Jeg tror ikke, at der er mange antisemitter i den danske kirke i dag. Men det er ikke danske kirkeledere, der går i spidsen for kampen mod antisemitisme i disse måneder, men Mette Frederiksen og Flemming Vad. Det undrer mig. Og det gør ondt.

Min vision for Israel, palæstinenserne og Mellemøsten

Vi er blevet bedt om at gøre rede for vores vision for fremtiden for Israel, palæstinenserne og i bredere forstand Mellemøsten. For mit vedkommende ville det være mere præcist at tale om "visioner" i flertal. Nemlig en bibelsk vision og en politisk vision.

- Bibelsk vision. Den bibelske vision er opfyldelsen af profetien om "fredens vej" fra Egypten, gennem Gaza, Israel, Libanon, Syrien til Mesopotamien (Es 19 og en række andre steder). Det er en fantastisk vision om fred i Mellemøsten i et omfang, som det er meget svært at forestille sig i den nuværende krigssituation. Men jeg tror, at det en dag bliver virkelighed.

² Kvinden indberettede episoden til Akvah, og den indgår i Akvahs rapport om antisemitisme 2023.

- Politisk vision her og nu. Jeg er pessimist. Det er tragisk, for egentlig er der en mulighed for fred! Men den kan kun virkeliggøres, hvis der sker en række ting, som samlet set desværre ikke ser ud til at ville ske. Som jeg ser det vil en politisk fred kræve følgende:
 - Fuldt og ægte arabisk og palæstinensisk anerkendelse af staten Israel.
 - At palæstinensiske ledere begynder at bruge penge på velfærd i stedet for våben. At de får fokus på opbygning af det palæstinensiske samfund i stedet for nedrivning af Israel (eller i stedet for opbygning af personlige formuer gennem korrupsion).
 - At Israel får en regering uden den ekstreme højrefløj.

Hvis disse ting skete, kunne der måske udvikle sig en situation, hvor Israel og palæstinenserne kunne leve sammen i fred. Efter nogle år kunne der måske endda oprettes en palæstinensisk stat, der kunne leve i fred side om side med Israel. De to stater kunne så i fællesskab bidrage til at gøre Mellemøsten til et fantastisk 'smørhul' af velstand og velfærd. En udvikling i den retning ville kunne fremmes af en række andre forhold, som jeg desværre også betragter som ret usandsynlige, i hvert fald på kort sigt:

- FN og NGO'ere stopper dæmoniseringen af Israel.
- Iran stopper sin støtte til Hamas og Hizbollah.
- BDS-bevægelsen stopper sin kamp mod Israels eksistens.
- Omverdenen dropper antizionismen.
- FN, UNRWA, kristne NGO'ere og andre stopper med at holde liv i palæstinenserne's håb om "right of return" og Israels udslettelse.
- Almindelige israelere med fredslængsel tør igen gå ind i en fredsproces.

Nogle personlige synspunkter

Jeg vil uddybe det, jeg har sagt, med nogle personlige synspunkter. Jeg forventer ikke, at I alle vil være enige, eller at alle nødvendigvis når til de samme synspunkter ud fra et bibelsk udgangspunkt. Men det er eksempler på synspunkter, som jeg personligt – med mit bibelske udgangspunkt – er nået til. Og der skal jo også være noget kontroversielt på programmet i dag!

- Nogle synspunkter på den enorme lidelse for palæstinensere og libanesere:
 - Hovedårsagen til lidelsen er palæstinensisk og islamistisk nej til at acceptere staten Israels eksistens.
 - Hamas kunne i de sidste 18 år have skabt et blomstrende samfund i Gaza! I stedet gik alle anstrengelser ud på militær oprustning.
 - Hvis Hamas og Hizbollah mister deres magt, vil det være kæmpeskridt fremad mod langt mindre lidelse for både palæstinensere og libanesere.
- Der *er* forskel på siderne i krigen. Ofte sidestilles de to parter, som om der ikke er nogen principiel forskel på Hamas og Israel. I mine øjne er det ikke sandt.
 - Israels krigsførelse medfører, at alt for mange civile palæstinensere bliver dræbt eller mister deres ejendele. Men det er utilsigtet! Et stykke på vej gør Israel faktisk ret meget for at undgå civile tab.

- Hamas' terror 7. oktober og siden har til hensigt at ramme israelere, uanset om det er civile eller soldater. Mishandlinger af børn, voldtægter af unge piger, mord på gamle mennesker, gidseltagning af civile sker med intention. Når krigen vurderes, må spørgsmålet om intention tages med i vurderingen.
- Den nuværende israelske regerings politik på Vestbredden. Den nuværende israelske regering rummer partier og personer, der står for en hadpolitik over for palæstinensere på Vestbredden. Det er i mine øjne i klokkeklar modsætning til bibelsk etik. Det er både forfærdeligt og ubibelsk, når to israelske ministre forsvarer bosætterekstremister, der udfører terror mod civile palæstinensere (Heldigvis er det store flertal af israelere imod den slags ekstremisme). I mine øjne gør Israel for lidt for at arrestere og retsforfølge bosætterterrorister.
- Der *er* forskel på fortalere i udlandet (også DK). På den ene side har propalæstinensiske demonstrationer over hele verden været præget af had til Israel. Propalæstinensiske aktivister i Danmark har skabt en stemning af ekstremt had til jøder, dansk-israelere og danske Israelsvenner. På den anden side har proisraelske demonstrationer (og jeg har været til en hel del!) været stærkt præget af, at deltagerne ønskede fred og alt godt for både israelere og palæstinensere. Der er en markant forskel på de to sider i den danske debat. Ingen i Danmark i dag er bange for at hænge store palæstinensiske flag ud ad vinduet. Ingen i Danmark i dag tør hænge et israelsk flag ud ad vinduet eller bare tage en lille nål med et dansk-israelsk flag på i metroen. Den forskel er tankevækkende.
- Der er en stor forskel på fokus på palæstinensisk lidelse og israelsk lidelse. Mange NGO'er og nogle medier har udelukket fokuseret på palæstinensisk lidelse. Resultatet af det er dobbelt: Dels en enorm uvidenhed om lidelserne for israelere siden 7. oktober sidste år (fx ved rigtig mange danskere ikke, at 60-70.000 indbyggere i det nordlige Israel nu har været fordrevet fra deres hjem i over et år). Dels et ekstremt had til jøder og Israel hos mange i Vesten og i Danmark.
- 7. oktober har ændret (næsten) alt. I mine øjne er det endnu ikke gået op for os, hvor meget Mellemøsten blev ændret 7. oktober 2023. Vi kan ikke bare i dag have samme holdninger som før 7. oktober. Vi må justere dem efter den nye tilstand. Det gik især op for mig i forbindelse med et besøg i Kfar Aza på grænsen til Gaza for en måned siden. At gå rundt i de totalt ødelagte gader og huse i kibbutzen, at se grusomhederne afspejlet i det, redningsfolk i dagene efter malede på murene om, hvad de havde fundet i husene, og at høre beretningerne om helt ekstreme grusomheder mod børn og andre. Det blev understreget, da jeg besøgte Nova-festivalpladsen, hvor 364 blev myrdet og mange voldtaget eller taget som gidsler. Mellemøsten bliver simpelthen ikke den samme igen. I Gaza bliver situationen aldrig igen som 6. oktober sidste år – Israel kan simpelthen ikke igen lade Hamas opbygge en militær formåen som i de 17 år frem til 7. oktober. I Sydlibanon bliver det aldrig igen sådan, at Hizbollah i åbenlys strid med våbenhvileaftalen fra 2006 kan opbygge en militær tilstedeværelse og forberede et 7. oktober-lignende angreb på Nordisrael. Eneste politiske

løsning for palæstinensere, libanesere og israelere er, at Hamas og Hizbollah må miste deres militære magt. Så længe det ikke sker, vil lidelserne for palæstinensere, libanesere og israelere fortsætte og bare blive værre og værre.

Konklusion

Jeg håber på en politisk løsning. Men jeg er pessimist. Derfor er mit personlige håb først og fremmest, at Jesus snart må komme igen – han alene har den virkelige løsning og den virkelige shalom for alle i Mellemøsten!